

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה טו.

עין משפט נר מצוה

ע"א א מ"י פ"א מה'ג'
מ"ש הלכה ו' ופ"ד
מה'ל' שענויה הלכה י'
[פ"טש"י י"ז סומן של
סעף קטן]:
ב ב מ"י (פ"ס הל"ט)
[פ"א מה'ל' מעשר שני
ה' ב' ט"זש"ס]:

אין שבט דתקופה. אמתני' נמי דקמני בחדר בשבט קא צעי אע"ג דשאלו בצמרינו (וקשיא אמאי לא צעי בחדר באלול ר"ה למעשר דהמה או בקמיתא ד' צסיון ר"ה לשני הלחם וצואנין):
דחדשים. אע"ג שצישול הפירות הולך אחר החמה שנאמר (דברים לג) ממגד תצואות ושש ה"נ כתיב (סס) ממגד גרש ירחים וגם ישראלים מונין ללננה:
בשלמא סיפא לחומרא. מימיה מאי חומרא הכי קולא

מאן שמעת ליה דאזיל בחר לקיטת ר"ג וקתני שבט אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטה בירק ראש השנה שלו שבט מאי שנא התם דקתני אם היתה שניה נכנסת לשלישית ומאי שנא הכא דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאתרוג קשיא ליה ידא ואידי דממשמשי ביה כולי עלמא בשביעית לא טעין פרי עד תלת שנין בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים או שבט דתקופה א"ל דחדשים בעא מיניה רבא מרב נחמן ואמרי לה ר' יוחנן מרבי ינאי היתה שנה מעוברת מהו א"ל הלך אחר רוב שנים אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובה שביעית שנכנסה לשמינית פטורה במעשר וחיבת בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי דאמרינן זיל בחר חנטה אי הכי תיחייב במעשר א"ל יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת תיחייב במעשר ורב המנונא אמר א"ב בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם לעולם שביעית מיתבי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ואין לה שחיב במעשר א"ב גדל בחיוב ונלקט חטת ואלוין בחר חנטה והלא פטור משום יד הכל ממשמשין:

רבינו חננאל

[כברייתא] דתנן וליקטו דקתני ואם היתה שניה נכנסת לשלישית, ומאי שנא האבבי אחרוג בקמיני אם היתה שלישית נכנסה לרביעית כול' ופשוטה היא. פיר' שבט דחדשים הוא מניין ימות הלבנה שני' ימים ליי"ב חדש. שבט דתקופה לחשבון חמה, והם ש"ה ימים ליי"ב חדש. ושכט של חמה נקרא ינארים בלשון יוון. פעמים שבאים ט"ו של שבט (ל' שנת הלבנה, ביתר מחציו ומרובו של שבט שנת החמה, ופשטתה שבט של חדש הלבנה, ואפילו אם היא שנה מעוברת, ראש השנה שלו שבט, בחר רוב שנים אזלין לקיטת אזלין לענין מעשר, מפני יד הכל ממשמשין בה, וההפקך פטור מן המעשר. ופטורה מן הביעור, דאזלין בחר חנטה. והא בת ששית היא, מיקל במעשר וביעור. ובה שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור ופטורה מן המעשר, ואוקימנא לחומרא. ורב המנונא אמר בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם ששית, פ"י שחיבת במעשר. ובה שביעית שנכנסת לשמינית לעולם ששביעית, ואוחביני הא דתני ר' שמעון בן יהודה משום ר' שמעון אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ומן הביעור, שאין דבר חייב במעשר אלא הגדל והנלקט בחיוב, ובה שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר ומן הביעור, שאין לך דבר שחייב בביעור אלא הגדל והנלקט בפטור. קשיא ליה. ולרב המנונא דאמר לעולם בחר חנטה אזלין, קשיא ליה רישא וסיפא, רישא קתני אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטור מן המעשר, הנה בחר לקיטה [אזלין], שאין לך נלקט בשביעית וחייב במעשר. וסיפא נמי דקתני בת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן הביעור, גם זו בחר לקיטה אזלין שאין לך נלקט בשמינית [דבר] נלקט בשמינית וחייבת בביעור. ולא מצא פירוק. סיפא קשיא לרבה דאמר בת שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור [דאזלין] אחר חנטה, ומתניא נמי פטורה מן הביעור קשיא ליה. ופריך

מאן שמעת ליה דאזיל בחר לקיטת ר"ג וקתני שבט אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטה בירק ראש השנה שלו שבט מאי שנא התם דקתני אם היתה שניה נכנסת לשלישית ומאי שנא הכא דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאתרוג קשיא ליה ידא ואידי דממשמשי ביה כולי עלמא בשביעית לא טעין פרי עד תלת שנין בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים או שבט דתקופה א"ל דחדשים בעא מיניה רבא מרב נחמן ואמרי לה ר' יוחנן מרבי ינאי היתה שנה מעוברת מהו א"ל הלך אחר רוב שנים אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובה שביעית שנכנסה לשמינית פטורה במעשר וחיבת בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי דאמרינן זיל בחר חנטה אי הכי תיחייב במעשר א"ל יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת תיחייב במעשר ורב המנונא אמר א"ב בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם לעולם שביעית מיתבי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ואין לה שחיב במעשר א"ב גדל בחיוב ונלקט חטת ואלוין בחר חנטה והלא פטור משום יד הכל ממשמשין:

יד הכל ממשמשין בו ואת אמרת דתחייב במעשר. לא נקט האי טעמא אלא למאן דאמר לעיל (דף י:): שזה לאילן לכל דבר כשאר אילנות דכולהו מודו דבחר חנטה אפי' הכי פטורין מן המעשר מטעם יד הכל ממשמשין דלמאי דסבר דצטולמוס משום חמשה זקנים דאתרוג אחר לקיטה למעשר וחומר חנטה לשביעית (א) לא היה צריך לטעם זה דצין לענין חדש וישן צין לענין מעשר שני ועני אזיל בחר לקיטה וצמח אייתי לקמן דצטולמוס דהיינו מתני' דצוקרים (פ"ב מ"ו) דאתרוג שיה לאילן ג' דרכים ולירק צדק אחד:

שאיין דבר שחייב במעשר
א"ב גדל בחיוב ונלקט בחיוב. לענין חדש וישן מעשר שני ועני לא צעי גדל ונלקט בשנה אחת ואלוין בחר חנטה והלא פטור משום יד הכל ממשמשין:

שאיין דבר שחייב בביעור
א"ב גדל בשביעית ונלקט בשביעית. וא"ת ומאי קשיא ליה סיפא צין לרבה צין לרב המנונא הא כוליה תנאי פליגי אדרי"ש בזה דהא מילתא דפשיטא דככל דוכתי צין למעשר צין לשביעית אילן בחר חנטה ירק בחר לקיטה וצואה וימיס בחר שלש ועוד קשיא דצפ' מקום שנהגו (פמח"ט נא): קאמר רבי שמעון גופיה כל הספחים אסורין חוץ מספחיה כרוב שמעמיה רב נקיס גאון שצל שביעית היו"אים בשמינית ונראה הני מילי לענין שאר דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא חייביה הכא אלא בצמרינו דוקא ושמא שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון היא' וקאמר שום שביעית שחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבתינו

דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא חייביה הכא אלא בצמרינו דוקא ושמא שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון היא' וקאמר שום שביעית שחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבתינו

דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא חייביה הכא אלא בצמרינו דוקא ושמא שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון היא' וקאמר שום שביעית שחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבתינו

רבא תנאי היא, דתנאי א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים [אתרוג] אחר לקיטתו למעשר, אחר חנטה לשביעית כרבה. ורבתינו שנמנו באושא חלקו בזה ופשוטה היא.

מאן שמעת ליה דאזיל בחר לקיטת ר"ג וקתני שבט אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטה בירק ראש השנה שלו שבט מאי שנא התם דקתני אם היתה שניה נכנסת לשלישית ומאי שנא הכא דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאתרוג קשיא ליה ידא ואידי דממשמשי ביה כולי עלמא בשביעית לא טעין פרי עד תלת שנין בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים או שבט דתקופה א"ל דחדשים בעא מיניה רבא מרב נחמן ואמרי לה ר' יוחנן מרבי ינאי היתה שנה מעוברת מהו א"ל הלך אחר רוב שנים אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובה שביעית שנכנסה לשמינית פטורה במעשר וחיבת בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי דאמרינן זיל בחר חנטה אי הכי תיחייב במעשר א"ל יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת תיחייב במעשר ורב המנונא אמר א"ב בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם לעולם שביעית מיתבי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ואין לה שחיב במעשר א"ב גדל בחיוב ונלקט חטת ואלוין בחר חנטה והלא פטור משום יד הכל ממשמשין:

יד הכל ממשמשין בו ואת אמרת דתחייב במעשר. לא נקט האי טעמא אלא למאן דאמר לעיל (דף י:): שזה לאילן לכל דבר כשאר אילנות דכולהו מודו דבחר חנטה אפי' הכי פטורין מן המעשר מטעם יד הכל ממשמשין דלמאי דסבר דצטולמוס משום חמשה זקנים דאתרוג אחר לקיטה למעשר וחומר חנטה לשביעית (א) לא היה צריך לטעם זה דצין לענין חדש וישן צין לענין מעשר שני ועני אזיל בחר לקיטה וצמח אייתי לקמן דצטולמוס דהיינו מתני' דצוקרים (פ"ב מ"ו) דאתרוג שיה לאילן ג' דרכים ולירק צדק אחד:

שאיין דבר שחייב במעשר
א"ב גדל בחיוב ונלקט בחיוב. לענין חדש וישן מעשר שני ועני לא צעי גדל ונלקט בשנה אחת ואלוין בחר חנטה והלא פטור משום יד הכל ממשמשין:

שאיין דבר שחייב בביעור
א"ב גדל בשביעית ונלקט בשביעית. וא"ת ומאי קשיא ליה סיפא צין לרבה צין לרב המנונא הא כוליה תנאי פליגי אדרי"ש בזה דהא מילתא דפשיטא דככל דוכתי צין למעשר צין לשביעית אילן בחר חנטה ירק בחר לקיטה וצואה וימיס בחר שלש ועוד קשיא דצפ' מקום שנהגו (פמח"ט נא): קאמר רבי שמעון גופיה כל הספחים אסורין חוץ מספחיה כרוב שמעמיה רב נקיס גאון שצל שביעית היו"אים בשמינית ונראה הני מילי לענין שאר דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא חייביה הכא אלא בצמרינו דוקא ושמא שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון היא' וקאמר שום שביעית שחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבתינו

דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא חייביה הכא אלא בצמרינו דוקא ושמא שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון היא' וקאמר שום שביעית שחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבתינו

דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא חייביה הכא אלא בצמרינו דוקא ושמא שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון היא' וקאמר שום שביעית שחן שניה (שביעית פ"ה מ"א):
ורבתינו

רבא תנאי היא, דתנאי א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים [אתרוג] אחר לקיטתו למעשר, אחר חנטה לשביעית כרבה. ורבתינו שנמנו באושא חלקו בזה ופשוטה היא.

(א) וסוכה מ' חוספתא
שביעית פ"ד ה"ט"ו,
(ב) ממשמשין פשה כ',
(ג) [שמת מנ], ד' [שביעית
פ"ד ה"ט"ו], ה' [תרי"כ דבר
פרשה א], ו' צמ"י א"ו.
הש"ס,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יד הכל כו' לא היה צריך לטעם זה. י"ב פ"י דבשעת ההכנסה לשביעית דפטורה מן המעשר [דאזלין] בחר לקיטה ופטורה מן הביעור דאזלין בחר חנטה ונלקט בשמינית מן הפקדה דמלכא הוא דאזלין בחר חנטה לביעור פטור מן המעשר: